

Kadiš.

Napisao **Samuel Gordon.**

Dva puna časa čekala je stara Rahel na roglju ulice svoga Becalela. Najzad se pojavio. Ona mu pritrči i obaspe ga pitanjima, kako mu je.

Ali, avaj, torbarski svežanj beše težak. Nije ga toliko pritiskivao teret, koliko ta okolnost, da je još uvek tako težak, kao u ponedeljak ujutro, kad je pošao sa robom u sela. A sad je već bio petak, skoro pred Sabat. A skoro ništa nije prodato.

«Što sam tako kasno došao?» odgovori Becalel pitajući i nakašlje se malo. «Morao sam najpre do felšera, da mi previje nogu». On je zaista jako hramao. «Da», uzdahnu on, «paor je napujdao svog psa na mene». «Neka ga prožderu žeravice Gehinoma, tog zlikovca», psovala i klela žena. «A, kako vidim, baš nisi mnogo prodao».

«Ipak nešto, nekoliko vunениh marama, par kutija žigica, dva češlja. Šta mari? Roba je tu. Roba je imetak. Zašto očajavati? Ja se nisam siromašniji vratio, no što sam otišao».

I tako čuteći išli su kući. Ona pokušavaše, da olakša teret, ali ga je činila još težim. On joj to ne reče. Još nikad nije izgovorena ozbiljna nesaglasna reč između Becalela i žene mu Rahele.

On prvi prekide ćutanje.

«Ne, draga Rahela, nikad ni doveka nećemo prestati da štedimo za Kadiš».

Ona ne odgovori ništa, ma da je znala, kuda cilja. Beše zadovoljna. Da su stare oči. Becalela imale više snage, one bi lako opazile, da njegova žena ima nešto na srcu, neku radosnu tajnu, koju nije htela pre vremena odati. Ali on ne vide ništa, pa produži govoriti.

«Ove sedmice nećemo moći više od deset kopejaka priložiti na to. Mnogo više i onako ne uštedujemo. Pa ipak su već deset rubalja, dobar početak za dve stotine».

Raheli dođe da se zaplače, ali je ona u svom životu toliko plakala, da nije više mogla. Ta i bunar se vremenom iscrpe. Becalel govoraše dalje:

«Ja im ne mogu zameriti, što toliko traže Siromašna općina. Da sam ja predstojnik, pa da sebi kažem, Reb Becalel, popusti nešto od cene za Kadiš-moljenje, ja bih sam sebi odgovorio: «Ne, dragi moj, ne može se. Mi smo u najvećoj oskudici. Niko neće

da uzme pod zakup porezu mesa. Koljač dobija svoju naplatu u tri nedelje po jedanput, te se zlopati. Rabin ne dobija uopće ništa. Niko ne zna, od čega živi, ako ga prorok Eljahu tajno ne hrani. Dva sveta svitka Tore su povređena, a ne mogu se opraviti. Pogružna kupka je ruševna, ima ozdo duboku rupu, te se prošle nedelje jedna žena zamalo nije utopila. Otkuda općini za sve to sredstava?» Mi smo dvoje ljudi, svako od nas ima jedno Nešomo (dušu) i za svako treba općina da kaže Kadiš. Sto rubalja za Nešomo nije mnogo. A ako nam dadu jeftinije, onda će doći Berel, Šmerel i mnogi drugi sa željom, da se i njima dade jeftinije. Jer, zašto upravo radi čovek, ako ne za svoje Nešomo? Mi ćemo to već postići».

Stari ljudi zabavljali su se i dalje zaboravljajući svoj umor. «Najbolje bi bilo», šalio se muž, «da se nikako ne umire, pa onda ne bi trebalo Kadiša».

«Šta», pristade na šalu žena, «zar da se doveka živi? Ja sam već sad tako umorna, a šta bi bilo tek posle hiljadu godina?»

«Zlo je», reče Becalel, «kad se nema Kadiš, a još gore je, kad smo ga imali, pa nam je u mladosti iščežao».

«Ali se može desiti čudo», reče žena sa značajnim osmehom.

«Čudo? Kadiš usled čuda?»

«Od Boga je sve moguće».

Tako dospеше do svoje male kućice. Rahela odvede svoga muža odmah u kuhinju, gde je presvukao svoje odelo i prihvatio se nečim. U drugoj odaji već je sve bilo spremljeno za Sabat. Tamo beše i jedna velika voštanica, sveća godišnjica, proračunata za dvadesetčetiri časa. Ova sveća izazva u starima duboko razmišljanje. To beše sveća godišnjica od smrti njihova jedinca. Već stare, Bog ih je obdario jednim sinom. Mendel nije mogao opstati u varošici. Otišao je u Ameriku, a pre tri godine stigla je vest o njegovoj smrti.

Njemu je bilo dobro u Americi. Stekao je imetak, pa je pisao o svom planu, da stare roditelje dovede k sebi, kako bi svoje potonje dane proveli kod njega u miru i časti. Ali tada dode nesreća. Prijatelj, koji je starima doneo nesretnu vest, propustio je reći im, da je njihova sina snašla nesreća, kad se u svom automobilu vozio u svoju radnju ujutro Sabata. Zašto starima povećavati bol i pozleđivati ranu? Bolje je, da budu pošteđeni od ovog bola, i da žive u veri, da je Bog njihova sina, njihova pobožnog Mendela, baš na sami Sabat pozvao k sebi. Jer je naročito odlikovanje umreti u Sabat, odlikovanje posve pobožnih.

Uskoro je stojao Becalel u svom svilenom kaftanu sa krznenom kapu na glavi. «Već je vreme, Rahela», reče drhtavim glasom, «da se užegu sveće Sabata».

Tek sad je opazio Becalel dve velike sveće-godišnjice, svaku u jednom loncu, punom zemlje. On ne shvaćаше. Zašto

dve sveće za jednog mrtvaca? Je li njegova žena htela uvoditi neke novotarije?

Ali, što je dalje gledao, sve se više čudio. Sto beše zastrt kao sneg belim zastiračem, a na njemu četiri sveće Sabata umesto uobičajene dve. Beše to divan prizor, i ako druge dve nisu stojale u svetnjacima, nego u izdubljenim krtolama.

E da li mu je žena od bola i tuge pomerila pameću, posumnja Becalel. Ova neprisebnost dobro bi došla njezinom bolećivom srcu.

Tada Rahela priđe tiho svome mužu. Na njenom licu zaigra nekakav lukavi osmejak.

«Zar ne razumeš? Neka sirota žena dođe sa dvoje dece moleći, da ih primim za Sabat. I ona ima danas slučajno godišnjicu; otuda i njene sveće Sabata».

Becalel skoči od radosti. Gosti, to beše njegova davnašnja želja. Ali mu se odmah namršti lice: «A imaš li dosta jestiva za pet usta?»

«Dovoljno», reče stara. «Strankinja ima i nešto novaca, dostići će nam svima».

«Imaćemo lep Sabat», radovao se Becalel. «A gde su gosti sada?»

«Prilegli su malo na krevet, tako su umorni od putovanja».

Tada izide iz spavaće odaje žena sa dva dečaka, lepa, zdrava stasita žena sa pametnim živim očima. Ni ona, ni deca baš nisu izgledali umorni. Naprotiv, morali su dobro i ugodno putovati. To ne beše sirota žena. I ona i deca behu obučeni kao najimućniji ljudi, kakve je ikad video. On, torbar sečene robe, razumevao se u gradivu za odelo.

«Vi dolazite iz Nemačke?» zapita skoro ne misleći.

«Baš ne. Mi dolazimo iz Amerike».

«Pa Vi govorite našim jezikom?»

«Da, oni u Americi govore svi ovako, slično Vama ovde».

«Čudo Božje,» divljaše se Becalel, «dve nedelje putovanja, a govore kao mi ovde».

Odjednom mu sevnu kroz glavu. Becalel nije bio od onih glupih.

«Iz Amerike? Onda ste valjada poznavali moga Mendela?»

Sad se mlada Amerikanka ne mogaše dalje uzdržavati, zagrlj staroga i rekne mu:

«Ja sam Mendelova žena, a ovo su moja deca, Vaši unuci. Samuele, Arone, hodite amo! Ovo su vam ded i stara majka».

I kako je Becalel kao zapanjen stojao, otmena žena produži:

«Ovako je bilo, Mendel mi je na samrtničkoj postelji naložio, da pri Barmicva - proslavi prvenca i ded i stara majka budu prisutni. Za dve nedelje Samuel će biti Bazmicva. Ja od Vas nisam mogla tražiti put preko velikog mora, nego sam s decom došla amo, baš za godišnjicu. Barmicva svetkovaćemo ovde».

Becalel morade sestiti, a Rahel se posadi uz njega. Čudo, koje ja doživeo, beše ga savladalo. Najpre je morao doći k sebi. A zatim uzme dečake kraj sebe, zagleda im u oči, pa drhćući zapita:

«Pa jeste li, moji mališani, već štogod naučili? Ja mislim jevrejski, u Hederu, iz svete Tore.»

Stariji odgovori ponosito: «Ja učim Gemoro, Baba Kama».

«A ja sam počeo Raši», dodade drugi.

Lice staroga, zaokruženo grdnom samurovom kapom, sijalo je od sreće i radosti. Kadiš, beše misao, koja je oba supruga u trenutku spojila, Kadiš za njega i za nju.

«A hoćete li posle nas dati Kadiš čitati?», upita Becalel.

«Naravno», poviče mladi, «vrlo rado». Ali ga stariji brat onako po američki munu. «Ne kaže se za Kadiš vrlo rado».

Zatim se svih petoro smejalo u najvećoj sreći.

Tada užegoše sveće, obe sveće godišnjice i sveće Sabata.

Becalel gledaše neke vreme u svetlost. On vide svetlost Šehina, koja se ogledaše u njegovu sabatkom licu. Onda uze oba dečaka za ruke.

«Hodite Kadešim, da idemo u hram . . .»

Nikola I. i Mojsije Montefiore.

Priča **An-ski**.

Kad se kraljica Engleske popela na presto, u kraljevskom dvoru je priređena velika svečanost, na koju su pozvani svi kraljevi i kneževi celog sveta. Sem toga pozvane su na svečan obed sve engleske aristokrate, članovi vlade, kao i sve ugledne ličnosti, koje su bile poznate kao savetodavci krune i vlade. Među ovima bio je i Mojsije Montefiore.

Za vreme svečanog obeda vladaše dobro raspoloženje. Dobro staro vino učinilo je goste razgovornima i monarsi počеше pričati povesti iz svojih država. Jedan se hvalio veličinom i prostranstvom svoje zemlje, drugi se hvalisao sa svojim zlatom i srebrom, treći je oholo govorio o svojoj moći i ratnim sredstvima, a četvrti je izjavio, da je ponosit na svoju — mudrost.

Tada reče Nikola I., car Rusije: «Moje carstvo je najveće na svetu. Narod, nad kojim ja vladam, mnogobrojan je kao pesak u moru i ja imam blaga svega sveta. Samo jednu grešku ima moja zemlja: suviše mnogo Jevreja je u njoj i ja ne znam, kako da ih se oprostim».